
РОЗДІЛ VII. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.54>

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

Бараненко Д.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова*

Набокова О.Г.,

*адвокат, викладач
кафедри теорії та історії держави і права
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова*

Бараненко Д.В., Набокова О.Г. Особливості адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму в Україні.

Сучасна міжнародна діяльність та глобалізація процесів у сфері соціально-економічних, культурних та політичних відносин неодмінно впливають на динаміку міграційних потоків в усьому світі. Україна, в якості одного з важливих географічних, економічних та культурних мостів між Східною та Західною Європою, стала свідком значущих змін у структурі та інтенсивності міграційних процесів на своїй території. Це призвело до зростання важливості питань регулювання міграції та забезпечення дотримання міграційного законодавства в Україні.

Вказується, дослідження цієї проблеми вимагає вивчення різноманітних аспектів, таких як види порушень міграційного законодавства, механізми їхнього виявлення та документування, права та обов'язки іноземців, а також ефективність застосування адміністративних санкцій. Питання адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму мають важливе значення для забезпечення дотримання законності та підтримання правопорядку в сфері міграції, а також в контексті міжнародних зобов'язань України.

Однак, разом із зростанням міграційних потоків також збільшується кількість порушень міграційного режиму, що потребує ефективного контролю та адміністративної відповідальності. Порушення міграційного законодавства можуть мати серйозні наслідки для безпеки, соціально-економічного розвитку та міжнародних відносин України. Тому питання адміністративної від-

повідальності за порушення міграційного режиму є актуальним та вимагає глибокого наукового аналізу та дослідження.

Ця наукова робота спрямована на вивчення особливостей адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму в Україні. Вона розглядає різні аспекти порушення міграційного законодавства, включаючи види порушень, нормативно-правову базу, процедури притягнення до відповідальності, а також права та обов'язки іноземців та міграційних служб у контексті адміністративної відповідальності.

Вивчення цієї теми має важливе значення для розуміння сучасних викликів, з якими стикається Україна в контексті міграційних процесів, та для розробки ефективних стратегій регулювання міграції та забезпечення безпеки та правопорядку в цій сфері.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, міграційний режим, нелегальна міграція, адміністративні стягнення, правовий статус іноземців.

Baranenko D., Nabokova O. Peculiarities of administrative responsibility for violation of the migration regime in Ukraine.

Modern international activity and globalization of processes in the sphere of socio-economic, cultural, and political relations inevitably affect the dynamics of migration flows throughout the world. Ukraine, as one of the important geographical, economic, and cultural bridges between Eastern and Western Europe, has witnessed significant changes in the structure and intensity of migration processes on its territory. This led to an increase

in the importance of issues of migration regulation and ensuring compliance with migration legislation in Ukraine.

It is indicated that the study of this problem requires the study of various aspects, such as the types of violations of the migration legislation, the mechanisms of their detection and documentation, the rights and obligations of foreigners, as well as the effectiveness of the application of administrative sanctions. The issue of administrative responsibility for violations of the migration regime is important for ensuring compliance with legality and maintaining law and order in the field of migration, as well as in the context of Ukraine's international obligations.

However, together with the growth of migration flows, the number of violations of the migration regime also increases, which requires effective control and administrative responsibility. Violations of migration legislation can have serious consequences for the security, socio-economic development, and international relations of Ukraine. Therefore, the issue of administrative responsibility for violations of the migration regime is relevant and requires in-depth scientific analysis and research.

This scientific work is aimed at studying the peculiarities of administrative responsibility for violations of the migration regime in Ukraine. It examines various aspects of violations of migration law, including the types of violations, the legal framework, prosecution procedures, and the rights and responsibilities of foreigners and migration services in the context of administrative liability.

The study of this topic is important for understanding the modern challenges that Ukraine faces in the context of migration processes and for the development of effective strategies for regulating migration and ensuring security and law and order in this area.

Key words: administrative responsibility, migration regime, illegal migration, administrative penalties, legal status of foreigners.

Постановка проблеми. Сучасні суспільні та політичні зміни в Україні та в світі супроводжуються активними міграційними процесами, які ставлять перед державою завдання забезпечити належний контроль та регулювання міграційного режиму. Однак, зростання міграційних потоків призводить і до збільшення кількості порушень міграційного законодавства. Це піднімає ряд важливих питань, що стосуються особливостей адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму в Україні.

Дослідження цієї проблеми вимагає вивчення різноманітних аспектів, таких як види порушень міграційного законодавства, механізми їхнього виявлення та документування, права та обов'язки іноземців, а також ефективність застосування

адміністративних санкцій. Питання адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму мають важливе значення для забезпечення дотримання законності та підтримання правопорядку в сфері міграції, а також в контексті міжнародних зобов'язань України.

Зазначена проблема має багатоаспектний характер і вимагає комплексного наукового аналізу з метою розробки ефективних заходів щодо попередження порушень міграційного законодавства та забезпечення відповідної адміністративної відповідальності для тих, хто їх скоює. Далі у дослідженні будуть вивчені основні аспекти цієї проблеми з метою визначення шляхів її вирішення та покращення механізмів контролю за міграційним режимом в Україні.

Стан опрацювання теми можна вважати задовільним, але існує ще багато аспектів для вивчення, через постійні зміни в законодавстві та розширені процесу міграції у світі та Україні. Науковці, а саме: Кузьменко О.В., Снігур В.М., Салманова О.Ю., Коробочкіна Л.Л., Кашульська К.О. та інші, досліджують окремі аспекти цієї прогресуючої та невичерпної теми.

Мета полягає в ретельному аналізі та системному вивченні механізмів, процедур та нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності, що стосуються порушень міграційного законодавства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Міграційний режим в Україні є однією з ключових складових сучасного соціально-економічного та політичного контексту країни. Міграція в Україні стала активною діяльністю після набуття незалежності в 1991 році. Україна стала країною походження, транзиту та прийому мігрантів. Основні міграційні течії в Україні включають в себе еміграцію, імміграцію та транзитну міграцію. Україна має законодавчу базу, яка регулює міграційну діяльність та включає в себе Закон України «Про імміграцію» [4], «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [5], «Про зовнішню трудову міграцію» [3] та інші нормативні акти, які тісно пов'язані з адміністративним законодавством. Зокрема, ця база визначає правила в'їзду та виїзду, умови проживання та працевлаштування іноземців у країні, процедури отримання статусу біженця, а також механізми притягнення до відповідальності за порушення міграційного законодавства.

У сучасному світі сфера адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму стикається з рядом актуальних проблем та викликів, які вимагають уваги та розв'язання. Однією з основних проблем є нелегальна міграція, коли іноземці та особи без громадянства намагаються проникнути на територію країни або перебувають на ній без відповідних дозвільних документів. Це створює безпекові та економічні

ні ризики для країни та може призводити до соціальних проблем [2]. Зміни у міграційному законодавстві, які регулюють адміністративну відповідальність, можуть створювати плутанину та незрозумілість щодо вимог та процедур. Це може ускладнювати роботу державних органів та судову практику. Забезпечення прав та справедливого обрання адміністративних заходів проти іноземців та осіб без громадянства є важливим аспектом. Забезпечення їх прав та можливостей захисту від надмірної відповідальності є ключовим завданням. Усунення цих проблем та викликів в сфері адміністративної відповідальності за порушення міграційного режиму вимагає комплексного підходу, який включає в себе законодавчі зміни, підвищення свідомості громадян, співпрацю міжнародних партнерів і постійний аналіз ефективності заходів

Стаття 23 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначає, що «нелегальні мігранти та інші іноземці та особи без громадянства, які вчинили кримінальні, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність відповідно до закону» [5]. Тут можна прийти до висновку, що іноземці відповідають за правопорушення нарівні з громадянами України, так як перебувають під юрисдикцією України.

Важливим нормативним актом, що регулює адміністративну відповідальність за порушення міграційного законодавства в Україні, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Він встановлює правила і процедури для притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення міграційних законів. КУпАП поділений на розділи, де передбачені види адміністративних стягнень, які можуть бути застосовані за порушення міграційного законодавства. Розділ II (глава 15) КУпАП містить відомості про склади таких порушень, а розділ III визначає органи та посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері міграції [1].

Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні знаходять своє законодавче відображення у статті 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Цей Закон встановлює, що під час перебування на території України, іноземці та особи без громадянства підлягають адміністративній відповідальності на тих самих підставах, що і громадяни України. Зазначений вище Закон надає рівні права і обов'язки усім особам, які перебувають на території України, незалежно від їхнього громадянства. Це означає, що іноземці та особи без громадянства не є виключенням з системи адміністративної відповідальності і можуть бути притягнуті до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень на території

України, так само, як і громадяни країни.

Важливо зазначити, що окремі законодавчі акти України відсилають до КУпАП, як основного джерела норм щодо адміністративної відповідальності. Як вже було зазначено вище, закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» у статті 23 передбачає, що нелегальні мігранти та інші іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини або адміністративні правопорушення, підлягають відповідальності відповідно до закону, тобто за нормами КУпАП. Згідно зі статтею 2 КУпАП, законодавчі акти, які стосуються адміністративної відповідальності, повинні бути включені до цього Кодексу, забезпечуючи єдність законодавства щодо адміністративних правопорушень. Проте деякі закони, які передбачають адміністративну відповідальність, можуть містити окремі особливості або винятки, які не включені до КУпАП [1]. Така ситуація може виникнути, наприклад, в законах, які регулюють адміністративну відповідальність в конкретних галузях, таких як митні або податкові порушення.

Правовий режим чинності законодавства, що регулює адміністративні правопорушення, у контексті міграційного законодавства визначено у статті 8 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Цей режим передбачає ряд основних принципів та особливостей, які спрямовані на забезпечення ефективності та справедливості процесу адміністративної відповідальності. Основним принципом є прямий зв'язок між правопорушенням та відповідальністю. Це означає, що особа, яка вчинила порушення міграційного законодавства, підлягає адміністративній відповідальності на підставі актів, що діють на момент та місце вчинення правопорушення. Винятком є випадки, коли норми законодавства пом'якшують або скасовують адміністративну відповідальність. У цьому випадку такі норми мають зворотну силу і поширюються на правопорушення, вчинені до їх введення у дію. Акти, які встановлюють або посилюють відповідальність, застосовуються лише до дій, вчинених після набрання чинності цими актами. Таким чином, вони не впливають на правовий статус дій, вчинених раніше. З питань процедури чинності законодавства важливо відзначити, що провадження у справах про адміністративні правопорушення ведеться відповідно до законодавства, що діє на момент розгляду справи, а не на момент вчинення правопорушення. Це гарантує стабільність і послідовність у правозастосуванні та забезпечує збереження законності в процесі вирішення адміністративних справ.

Характеристики адміністративної відповідальності у контексті порушення міграційного законодавства відзначаються рядом специфічних особливостей, які варто відзначити.

Адміністративна відповідальність у цій сфері базується на вчиненні адміністративного проступку, який полягає у порушенні міграційного законодавства. Для порушників передбачені певні види адміністративних стягнень, відмінних від кримінальних покарань, дисциплінарних заходів та майнової відповідальності. У ст. 23 КУпАП зазначено, що «Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок» [1], а ЗУ «Про статус іноземців та осіб без громадянства» розкриває цей аспект, а саме статті 24-30 зазначають процедури та порядок стягнення [5]. Накладення адміністративних стягнень покладено на певні органи та посадових осіб, які мають відповідне законодавче повноваження. Між цими органами (посадовими особами) і правопорушниками відсутні службові відносини. Так, ст. 30 ЗУ «Про статус іноземців та осіб без громадянства» зазначає ці органи, а саме: Державна міграційна служба України, Державна прикордонна служба України та Служба безпеки України. Адміністративну відповідальність за порушення міграційного законодавства визначено нормами адміністративного права. Ці норми містять вичерпні переліки адміністративних проступків, адміністративних стягнень та органів, уповноважених їх застосувати, що становить нормативну основу цього виду відповідальності [5].

Висновок. Адміністративна відповідальність за порушення міграційного режиму в Україні - актуальна та складна проблема. Законодавча база цієї сфери регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими

нормативними актами. Принципи адміністративної відповідальності включають в себе прямий зв'язок між порушенням та відповідальністю. Актуальні проблеми включають нелегальну міграцію, зміни у законодавстві, захист прав іноземців і співробітництво з міжнародними організаціями. Розв'язання цих питань вимагає комплексного підходу та співпраці різних сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Дата оновлення: 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 06.10.2023).
2. Кузьменко О.В. Адміністративно-правова протидія нелегальній міграції в Україні: автор. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юр. наук: 12.00.07. Київ, 2000. С. 21.
3. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text> (дата звернення: 06.10.2023).
4. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (дата звернення: 07.10.2023).
5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. Дата оновлення: 28.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 06.10.2023).